

ul. Fryderyka Chopina 41 lok. 2
20-023 Lublin
fundacja.wor@gmail.com
wolnoscodreligii.pl
NIP: 7123267431
KRS: 0000403073

FUNDACJA
**WOLNOŚĆ
OD RELIGII**

Lublin, 2 października 2019 r.

*Dyrekcja Szkoły Podstawowej nr 85
im. Zrzeszenia Kaszubsko-Pomorskiego
ul. Stolema 59
80-177 Gdańsk*

Do wiadomości:

*Kuratorium Oświaty w Gdańsku
ul. Wały Jagiellońskie 24
80-853 Gdańsk*

*Urząd Miejski w Gdańsku
Ul. Nowe Ogrody 8/12
80-803 Gdańsk*

Działając imieniem Fundacji Wolność od Religii z siedzibą w Lublinie, w ramach prowadzonej kampanii społecznej na rzecz przestrzegania prawa oświatowego, a także uwzględnienia i poszanowania praw mniejszości, rodziców i ich dzieci, które nie uczęszczają na lekcje religii rzymskokatolickiej oraz w imię przestrzegania fundamentalnej zasady państwa demokratycznego tj. ochrony praw mniejszości i równości obywateli wobec prawa, w związku z informacją otrzymaną od rodziców uczniów uczęszczających do zarządzanej przez Państwa publicznej placówki oświatowej dotyczącej praktyki przedkładania do podpisania rodzicom uczniów niezapisanych na lekcje religii oświadczeń o rezygnacji z uczestnictwa w lekcjach religii zwracam się z wnioskiem o bezzwłoczne zaprzestanie tej praktyki.

Ponadto rodzice poinformowali fundację, że szkoła zmusza rodziców do składania oświadczeń negatywnych blokując im dostęp do dziennika elektronicznego do momentu złożenia dokumentu.

Pragniemy zwrócić uwagę, że nie jest dopuszczalne przez przepisy prawa odbieranie przez szkołę lub przedszkole publiczne od rodziców lub uczniów niezapisanych wcześniej na katechezę oświadczeń (negatywnych deklaracji) wskazujących, że uczeń nie będzie uczęszczał na religię lub etykę, lub też przedkładanie rodzicom wzorów oświadczeń, które preferują wybór zajęć z jakiegokolwiek religii lub z etyki.

Na mocy § 1 ust. 1 Rozporządzenia MEN z dnia 14 kwietnia 1992 roku, w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 września 2017 roku §1 ust. 1 *W publicznych przedszkolach i oddziałach przedszkolnych w publicznych szkołach podstawowych, zwanych dalej "przedszkolami", organizuje się naukę religii na życzenie rodziców. W publicznych szkołach podstawowych i szkołach ponadpodstawowych, zwanych dalej "szkołami", organizuje się naukę religii i etyki:*

1) w szkołach podstawowych - *na życzenie rodziców;*

2) w szkołach ponadpodstawowych - *na życzenie bądź rodziców, bądź samych uczniów; po osiągnięciu pełnoletności o pobieraniu nauki religii i etyki decydują uczniowie.*

1a. *W przedszkolach zajęcia religii uwzględnia się w ramowym rozkładzie dnia. W szkołach zajęcia religii i etyki uwzględnia się w tygodniowym rozkładzie zajęć.*

2. *Życzenie, o którym mowa w ust. 1, jest wyrażane w formie pisemnego oświadczenia. Oświadczenie nie musi być ponawiane w kolejnym roku szkolnym, może jednak zostać zmienione.*

3. *Uczestniczenie lub nieuczestniczenie w przedszkolnej albo szkolnej nauce religii lub etyki nie może być powodem dyskryminacji przez kogokolwiek w jakiegokolwiek formie.*

Jest zatem oczywiste, że niezbędną przesłanką dla zorganizowania w ramach planu zajęć szkolnych nauki religii lub etyki jest uprzednie otrzymanie przez osobę pełniącą funkcję dyrektora publicznego przedszkola lub publicznej szkoły, od rodzica (opiekuna prawnego) lub odpowiednio ucznia, **oświadczenia w formie pisemnej**, podpisanego przez rodzica (opiekuna prawnego) lub odpowiednio ucznia obejmującego oznaczenie imienia i nazwiska ucznia wyrażającego **życzenie** (deklarację) **uczestnictwa w zajęciach z określonej religii lub etyki**.

Procedura przyjmowania przedmiotowych oświadczeń od rodziców lub uczniów nie może naruszać dyspozycji art. 53 ust. 7 Konstytucji RP, który wskazuje, że „*Nikt nie może być obowiązany przez organy władzy publicznej do ujawniania swojego światopoglądu, przekonań religijnych lub wyznania*”.

Stanowisko Ministra Edukacji Narodowej opublikowane na portalu ministerstwa w dniu 20 września 2016 r. brzmi:

Oświadczenia w sprawie udziału ucznia w zajęciach z religii i/lub etyki, istotne dla organizacji pracy szkoły, są dokumentami zawierającymi dane osobowe. Zatem informacje w nich zawarte mogą być przetwarzane zgodnie z przepisami ustawy o ochronie danych osobowych.

Religia (określonego wyznania) i etyka są zajęciami, w których uczeń uczestniczy na zasadzie dobrowolnego wyboru. Podstawą udziału ucznia w zajęciach z religii, z etyki lub w zajęciach z obu przedmiotów jest **życzenie** wyrażone w formie pisemnego oświadczenia złożonego przez rodziców (opiekunów prawnych) lub pełnoletniego ucznia.

Szkoła nie może domagać się od rodziców lub pełnoletniego ucznia oświadczenia o nieuczęszczaniu na lekcje religii lub etyki. Należy jednak poinformować szkołę, także w formie pisemnego oświadczenia o ewentualnym wycofaniu wcześniej złożonego oświadczenia deklarującego udział ucznia w zajęciach z religii i/lub etyki.

Ponadto Rzecznik Praw Obywatelskich w swojej korespondencji z ministerstwem z 2018 r. informuje, że dyrektorzy szkół powinni wprowadzić w szkołach obowiązek informowania o zasadach organizowania lekcji etyki, ponieważ w taki sposób zwiększa się świadomość o posiadaniu prawa do tego, by dziecko chodziło na etykę lub religię mniejszościową. Jest to szczególnie ważne w sytuacji dzieci i rodzin należących do małych grup wyznawców. Właśnie w takiej sytuacji państwo powinno usuwać wszelkie ograniczenia, aby uczniowie, którzy zdecydują się uczęszczać na lekcje religii mniejszościowej lub etyki, nie zostali zniechęceni trudnym dojazdem, niepotrzebnie długim oczekiwaniem na zajęcia, czy koniecznością wyboru pomiędzy lekcjami religii lub etyki a innymi zajęciami dodatkowymi.

RPO uznaje za wartą upowszechnienia dobrą praktykę, jaką jest rozdawanie rodzicom i uczniom formularzy, w których zaznaczaliby, czy życzą sobie zorganizowania lekcji religii lub etyki. W formularzach powinna być informacja, że możliwe jest uczęszczanie jednocześnie na lekcje różnych religii i etyki. Dyrektorzy szkół i kuratorzy oświaty winni upowszechniać wiedzę, że uczniowie nie są zmuszeni wybierać między tymi lekcjami.

Ponadto Rzecznik wskazuje, że jest naruszeniem wolności sumienia i wyznania oraz prawa do nieujawniania swojego światopoglądu, przekonań religijnych czy wyznania żądanie składania deklaracji o odmowie uczestnictwa w lekcjach religii lub etyki, czy też wymaganie wyrażenia życzenia udziału w takich zajęciach w obecności innych rodziców lub uczniów.

Wiceminister Edukacji Narodowej, Pan Maciej Kopeć w piśmie z dnia 24.10.2018 r. zgadza się ze stanowiskiem Rzecznika i zwraca się z prośbą, **aby każdy sygnał o możliwych nieprawidłowościach w organizacji nauki religii (zwłaszcza mniejszościowej) lub etyki w szkołach był przekazywany Ministerstwu lub organowi prowadzącemu szkołę, w celu wyeliminowania niepożądanych praktyk.** Ministerstwo Edukacji Narodowej reaguje na wszelkie sygnały, które mogłyby świadczyć o naruszeniu wolności sumienia i wyznania, czy też nierównym traktowaniu uczniów w obszarze oświaty.

Wzór oświadczenia dla rodziców/opiekunów prawnych:

Oświadczenie

na podstawie § 1 ust. 2 w zw. z ust. 1 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach
wrażam życzenie uczestniczenia mojego
dziecka w lekcjach *

Z poważaniem

.....

* Należy wpisać nazwę przedmiotu: religia, etyka. Można wyrazić życzenie uczestniczenia w lekcjach z obu przedmiotów jednocześnie. W przypadku wpisania religii należy wskazać, o które wyznanie chodzi.

Na druku oświadczenia przedkładanego rodzicom przez szkołę jest informacja, że zajęcia z religii/etyki organizowane są przez szkoły w grupie międzyszkolnej, gdy liczba zgłoszonych w całej placówce wynosi mniej niż 7 lub **w szczególnie uzasadnionych przypadkach w innej formie**. Tymczasem zgodnie z oświadczeniem MEN opublikowanym na stronie www w dniu 16 marca 2014 r.: „Szkoła organizuje zajęcia z religii (określonego wyznania) i etyki w klasach (oddziałach) lub grupach międzyklasowych (międzyoddziałowych), gdy otrzyma co najmniej siedem zgłoszeń dotyczących danego przedmiotu. Zgodnie z przywołanymi przepisami szkoła ma obowiązek zorganizowania lekcji religii lub etyki dla grupy nie mniejszej niż 7 uczniów danej klasy lub oddziału. Jeśli w szkole zgłosi się mniej niż siedmiu uczniów, dyrektor szkoły przekazuje oświadczenia organowi prowadzącemu, który organizuje odpowiednio zajęcia z etyki w grupach międzyszkolnych oraz zajęcia z religii - w porozumieniu władzami zwierzchnimi kościoła lub związku wyznaniowego - w pozaszkolnych punktach katechetycznych.

W celu ułatwienia organizacji nauczania etyki w szkole zaleca się, aby w przypadku niewielkiej liczby uczniów wybierających etykę stosować rozwiązania organizacyjne umożliwiające prowadzenie zajęć w grupach różnowiekowych, łączących uczniów z całego etapu edukacyjnego. W takim przypadku treści nauczania etyki powinny być podzielone na moduły nadające się do realizowania w dowolnej kolejności. Pozwoli to skonstruować ofertę nauczania etyki w każdej szkole, nawet wtedy, gdy liczba uczniów wybierających etykę jest niewielka. W przypadku większej liczby uczniów wybierających etykę zaleca się, aby szkoła realizowała zajęcia w grupach łączących uczniów z jednego rocznika.

Od 1 września 2014 r. przestało obowiązywać dotychczasowe ograniczenie co najmniej trzech uczniów, dla których organ prowadzący tworzy grupę międzyszkolną lub pozaszkolny punkt katechetyczny. Oznacza to, że zajęcia z etyki lub religii (określonego wyznania) są **organizowane nawet dla jednego ucznia. W takim przypadku wskazane jest, aby zajęcia z etyki odbywały się w szkole, w której uczeń ten spełnia obowiązek szkolny lub obowiązek nauki.**

W 2015 roku na zlecenie Rzecznika Praw Obywatelskich został przygotowany i opublikowany raport na podstawie badania *Dostępność lekcji religii mniejszościowych i lekcji etyki w ramach systemu edukacji szkolnej*. Rzecznik Praw Obywatelskich uznał za przejaw dyskryminacji w dostępie do lekcji etyki:

Negatywną reakcją na zgłoszenie chęci udziału w lekcjach etyki przez rodziców, młodzież i dzieci; odmowę organizacji lekcji etyki ze względu na małą liczbę chętnych, odmowę zorganizowania lekcji etyki ze względu na brak nauczyciela, brak funduszy lub z innych powodów; organizowanie lekcji etyki w godzinach w placówkach utrudniających uczestnictwo w lekcji, np. poza standardowymi godzinami lekcyjnymi, w placówkach międzyszkolnych oddalonych od miejsca zamieszkania ucznia; nieinformowanie o możliwości wyboru etyki, niewpisywanie lekcji etyki do planu zajęć szkolnych, opóźnianie uruchomienia zajęć z etyki względem początku roku szkolnego.

Fundacja otrzymała od rodziców informację, że w szkole wymaga się od uczniów nieuczęszczających na lekcje religii, aby przynosili zaświadczenie przejęcia opieki przez rodzica, kiedy religia jest na pierwszej lub ostatniej godzinie lekcyjnej.

W związku z powyższym prosimy o wyjaśnienie:

- Dlaczego pozostawanie pod opieką szkoły na ostatniej godzinie jest konieczne w przypadku, kiedy religia jest ostatnią lekcją, a uczeń nieuczestniczący nie ma jej w swoim planie zajęć?
- Dlaczego konieczność składania oświadczeń o przejęciu opieki jest adresowana tylko do uczniów nieuczęszczających na religię, a nie dotyczy uczniów nieuczęszczających na etykę lub inne zajęcia nieobowiązkowe?
- Czy uczniowie pozostający w szkole bez wyraźnej potrzeby oraz ich rodzice mogą odebrać ów obowiązek jako szykanę oraz próbę wymuszenia udziału w katechezie?
- Czy uczniowie nieuczęszczający na lekcje etyki zostali kiedykolwiek umieszczeni w świetlicy lub bibliotece szkolnej?

W ostatnich latach fundacja otrzymała wiele wiadomości od rodziców i pełnoletnich uczniów, którym utrudnia się opuszczanie budynku szkoły, nawet wówczas, gdy religia organizowana jest jako pierwsza lub ostatnia godzina na planie zajęć (w przypadku gdy jest na pierwszej godzinie zdarza się, że szkoły odnotowują w dzienniku nieobecność lub zwolnienie).

W opinii fundacji nakaz pozostawiania ucznia w szkole z powodu organizowania zajęć nadobowiązkowych, na które uczeń ten nie jest zapisany, wbrew jego woli i woli jego rodziców, jest naruszeniem podstawowych praw człowieka, a także wprost próbą wymuszania przez dyrektorów uczęszczania na lekcje religii. Wykracza to również poza ustawową konieczność realizacji obowiązku szkolnego.

Można rozpoznać, iż praktyka szkół zmieniła się wraz z ogłoszeniem zmiany treści § 3 ust. 3 z dnia 25 sierpnia 1993 r. w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej zmieniającym Rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w szkołach publicznych który brzmiał wówczas *Nie są objęci nauką religii lub etyki*

uczniowie, którzy wedle oświadczenia rodziców lub ich samym (§ 1 ust. 1) pobierają naukę religii poza systemem oświaty lub świadomie z niej rezygnują. **W miarę potrzeby** należy im zapewnić opiekę lub zajęcia wychowawcze. Wówczas wykreślono w **miarę potrzeby** i zmieniono brzmienie ustępu na: *Szkoła jest obowiązana zapewnić w czasie trwania lekcji religii lub etyki opiekę lub zajęcia wychowawcze uczniom, którzy nie korzystają z nauki religii lub etyki w szkole.*

Ponadto fundacja zauważa, że praktykę składania oświadczeń dyrektorzy szkół stosują **wyłącznie wobec uczniów nieuczęszczających na lekcje religii, zaś uczniowie nieuczestniczący w lekcjach etyki opuszczają szkołę bez dodatkowych oświadczeń/informacji/przyjęcia opieki ze strony rodziców.** Praktyka ta czyni fasadową zasadę równości zapisaną w:

- 1) Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach (Dz. U. 1992 r. Nr 36 poz. 155) § 1 ust. 3 *Uczestniczenie lub nieuczestniczenie w przedszkolnej albo szkolnej nauce religii lub etyki nie może być powodem dyskryminacji przez kogokolwiek w jakiegokolwiek formie*
- 2) Konstytucji RP art. 6 *Nikt nie może być dyskryminowany bądź uprzywilejowany z powodu religii lub przekonań w sprawach religii* oraz art. 32 *Wszyscy są wobec prawa równi. Wszyscy mają prawo do równego traktowania przez władze publiczne. Nikt nie może być dyskryminowany w życiu politycznym, społecznym lub gospodarczym z jakiegokolwiek przyczyny.*

Wiele szkół, w których istnieje możliwość uczestniczenia w lekcjach etyki, organizuje je w późnych godzinach po zajęciach obowiązkowych i nikt nie wymusza wtedy ponoszenia odpowiedzialności za opiekę nad uczniami. Warto zauważyć, że często lekcje etyki organizowane są w taki sposób, że pomiędzy tą lekcją a zajęciami obowiązkowymi są długie przerwy. W czasie takich przerw uczniowie mogą robić cokolwiek, łącznie z opuszczeniem budynku szkoły.

Praktyka wymuszania obecności w szkole po zajęciach obowiązkowych osób nieuczęszczających na katechezę przeczy zapisom Konstytucji, m.in. z art. 53 ust. 3 i ust. 4 w związku z art. 48 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, podkreślającemu że **rodzice mają prawo do zapewnienia dzieciom wychowania i nauczania moralnego i religijnego zgodnie ze swoimi przekonaniami;** religia kościoła lub innego związku wyznaniowego o uregulowanej sytuacji prawnej może być przedmiotem nauczania w szkole, **przy czym nie może być naruszona wolność sumienia i religii innych osób.**

W ocenie fundacji konieczność pozostawiania ucznia pod opieką szkoły na ostatniej godzinie lekcyjnej, w przypadku, gdy jest to religia, nie ma podstaw prawnych, a jednocześnie narusza szereg przepisów powszechnie obowiązującego prawa, co wskazano powyżej. Jest to niewątpliwie dyskryminacja uczniów nieuczęszczających na lekcje religii, co wynika wprost z zestawienia sytuacji konieczności pozostawiania pod opieką szkoły ucznia nieuczęszczającego na lekcje religii w sytuacji, gdy lekcja religii jest ostatnią lekcją danego dnia z sytuacją ucznia, który zakończył wszelkie lekcje, bądź też ostatnie zajęcia lekcyjne zostały odwołane.

Zdaniem fundacji podstawą domniemania obowiązku pozostawiania uczniów nie objętych katechizacją podczas jej trwania w szkole nie może być § 3 ust. 3 rozporządzenia dotyczącego nauki religii, gdyż wykładnia funkcjonalna i celowa tego przepisu wskazują na konieczność jego stosowania w sytuacji, gdy lekcja religii znajduje się w środku zajęć lekcyjnych danego dnia (nie jako pierwsza i nie jako ostatnia godzina lekcyjna). *Ratio legis* wskazanego przepisu nie było bowiem ograniczenie praw uczniów i konieczność przebywania w szkole mimo braku innych zajęć lekcyjnych w tym czasie i jednocześnie nieuczęszczania na lekcje religii.

W załączeniu przesyłam Państwu również rekomendacje wynikające z doświadczeń fundacji w pracy społecznej na rzecz społeczności bezwyznaniowej w Polsce.

Uprzejmie proszę o odniesienie się do poruszonych w piśmie zagadnień i przestanie odpowiedzi na pytania z zachowaniem formy pisemnej.

Z poważaniem

Dorota Wójcik
prezeska zarządu

